

ההשקעה בגיוס החרדים תחזיר עצמה אחרי 3 שנים

בדיקה
כלכליסט

מאחורי הקריאה לגיוס נערי הישיבות ושילובם בשוק העבודה לא עומד רק עיקרון ערכי, אלא גם אחד כלכלי. **מוסד שמואל נאמן** מהטכניון חישב עבור כלכליסט עד כמה המהלך ישתלם למדינה

הדס שפר

06:44 , 11.02.13

בזמן שהמשא ומתן הקואליציוני מתנהל בכפר המכבייה, הסוגיה המרכזית שעולה וחוזרת בשיח הציבורי היא נושא השוויון בנטל - הדגל המרכזי שנשאה מפלגת יש עתיד והביא לה 19 מנדטים בבחירות האחרונות. הסיסמה "שוויון בנטל" אולי נראית צודקת מבחינה ערכית עבור חלקים מסוימים באוכלוסייה, אבל שאלה חשובה לא פחות היא האם מדובר ברעיון צודק גם מבחינה כלכלית.

כדי לענות על השאלה יש להבין תחילה את פירוש המושג שוויון בנטל. לפי פרופ' איל קמחי, סגן מנהל מרכז טאוב וראש תוכנית מדיניות העבודה שלו, "תחת המושג שוויון בנטל מערבים פה כל מיני דברים. זה מורכב משוויון בנטל שירות צבאי, שוויון בנטל המסים והשתתפות בכוח העבודה. שוויון בנטל מבחינת שירות צבאי זה עניין מוסרי בעוד שהשתתפות בשוק העבודה זה עניין כלכלי".

צילום: שאול גולן

אברכים (ארכיון)

כשבוחנים את המודל שמציעה מפלגת יש עתיד לשוויון בנטל ניתן לראות ללא ספק שמדובר בנושא כלכלי ואפילו ביטחוני לא פחות משהוא ערכי - כך לפחות טוען ח"כ עופר שלח מהמפלגה. "עלות גיוס החרדים לגדודים מיוחדים בטלה בשישים לעומת העלות של גיוס גדוד מילואים אחד", הוא מסביר. "בנוסף, גיוס חרדים יכול להביא לקיצור השירות בצה"ל לכלל האוכלוסייה, ואין ספק שכניסת צעירים לשוק העבודה בגיל צעיר יותר תגדיל את התוצר". שלח מוסיף כי "הצבה של גדוד חרדי כמו נצ"ח יהודה בגבול סוריה או מצרים לפעילות ביטחון שוטף לא מצריכה מצה"ל השקעה גדולה, ומנגד היא מורידה ליין שלם של גדודי מילואים. בגדודים האלה אין בעיה לנהל אורח חיים חרדי. כל צעיר שיוצא מוקדם יותר לשוק העבודה מגדיל את התוצר".

מתמחרים את גיוס החרדים

המצב כיום
מחיר הבלתי מתגייסים

תשלומי המדינה
לשני בני זוג לא עובדים

5.6
מיליון שקל

סה"כ תשלום
ל-3,240 איש

תשלומי המדינה
למפרנס יחיד

19
מיליון שקל

סה"כ תשלום
ל-23,760 איש

תשלומי המדינה
למפרנס יחיד

13.5
מיליון שקל

סה"כ תשלום
ל-44,000 איש

השקעה בגיוס השקעה שמחזירה את עצמה

אברך נשוי בכולל
עד גיל 26

8,000
חרדים

מספר המתגייסים
הפוטנציאלי לשח"ר***,
שהם 30% ממגזר זה

90%

מתגייסי שח"ר
צפויים להשתלב
בכוח העבודה

תלמיד ישיבה רווק
עד גיל 24

9,000
חרדים

מספר המתגייסים
הפוטנציאלי לנצח יהודה**,
שהם 30% ממגזר זה

450

שקל בחודש לתלמיד
מלגת הלימודים
שתיחסך למדינה

36
חודשים

אורך שירות צבאי מלא

145

מיליון שקל
החיסכון למדינה מגיוס
9,000 תלמידי ישיבה

211 מיליון שקל
השקעה בגיוס

67 מיליון שקל
חיסכון למדינה בשנה

=

3 שנים

פרק הזמן הדרוש
להחזרת ההשקעה
בגיוס החרדים

התוצאה כוח העבודה גדל

שכר ממוצע של חרדי עובד

5,300	טכנאי חרדי
-636	העברות לביטוח לאומי
4,664	שכר נטו

הכנסות המדינה

636	המדינה "מרוויחה"
1,740	חיסכון מקסימלי (בביטוח לאומי ומלגות)

2,376 מיליון שקל

הכנסות המדינה

הכשרה מקצועית מתקזזת לכל היותר בתוך 5 שנים

המודל שמציגה יש עתיד בשיח הקואליציוני מדבר על תהליך בן 5 שנים שבסופו כמעט כל החרדים יתגייסו, בין אם לשירות צבאי ובין אם לשירות אזרחי, למעט קבוצה קטנה של "עיליית" שיורשו להישאר בישיבה. במקביל, לפי המודל תוקם ועדה במשרד ראש הממשלה - רשות לשירות אזרחי - שתטפל בכל מה שנוגע ל"שירות אזרחי משמעותי" בכיבוש אש והצלה, בתחום החינוך וכיוצא בזאת.

עם זאת, יש מודלים אחרים שיכולים לקרב את השוויון בנטל. מחישוב שערך **איליה זטקובצקי**, מרכז המחקר בפרויקט "שילוב חרדים" של **מוסד שמואל נאמן** בטכניון, במיוחד ל"כלכליסט" עולה כי בין אם מדובר ביציאה לשוק העבודה או באירגון מסלולי הגיוס השונים התועלת עולה על העלות.

החשוב נערך לפי נתונים שאסף **זטקובצקי** ממספר גורמים ומחקרים, והביא אותו למסקנה כי המדינה תרוויח מיציאת החרדים לשוק העבודה הן מכיוון שהדבר יחסוך לה את התשלומים הגבוהים שהיא מעבירה כיום למגזר והן הודות לתשלומי הביטוח הלאומי שישלמו החרדים שיוצאים לעבוד.

לפי החישוב של **זטקובצקי**, ההכנסות מהמדינה של זוג חרדי עם ילדים שאינם עובדים עומד במוצע על 2,650 שקל לחודש וכולל תשלום מילגה של כ-800 שקל ממשרד החינוך לתלמיד כולל, תשלום של כ-940 שקל לחודש הבטחת הכנסה של הביטוח הלאומי וקצבת ילדים על סך 910 שקל לחודש במוצע. אם האישה עובדת והגבר לא עובד, תשלומי המדינה מגיע ל-1,710 שקל לחודש, שכן אנו גורעים את תשלום הבטחת הכנסה מהמשוואה, ואילו במצב בו שני בני הזוג עובדים התשלומים מהמדינה הם רק עבור קצבת הילדים.

איליה זטקובצקי

מהצד השני, שכרו של טכנאי חרדי עומד במוצע על 5,300 שקל לחודש, מתוכם הוא יעביר לביטוח הלאומי 636 שקל בחודש. כלומר הרווח הממשלתי מהעסקת הטכנאי החרדי שאשתו לא עובדת, לפי החישוב של **זטקובצקי** (תשלום ביטוח לאומי ואי קבלת התשלומים מהמדינה), עומד על 2,376 שקל לחודש, 28,512 שקל לשנה ו-142,560 שקל לחמש שנים. אם אשתו של הטכנאי החרדי עובדת, הרווח הממשלתי יהיה 1,436 שקל לחודש, 17,232 שקל לשנה ו-86,160 שקל לחמש שנים. ההבדל העיקרי ברווח הממשלתי הם בדיוק אותם 940 שקל בחודש של הבטחת הכנסה שנגרעים מלכתחילה אם האישה עובדת.

המשמעות היא שגם אם המדינה מוציאה סכומים של כמה עשרות אלפי שקלים על הכשרות מקצועיות לחרדים כדי לשלבם בשוק העבודה, הם יתקזזו לכל היותר בתוך חמש שנים.

חיסכון של 67 מיליון שקל בשנה בהוצאות המדינה

כשעוברים לבחון את מסלול שח"ר, שירות חרדים שמכשיר את המתגייס לעבודה ובדרך כלל מתגייסים אליו חרדים בעלי משפחות בגיל מאוחר יחסית, קובע **זטקובצקי** כי ההשקעה של המדינה מחזירה את עצמה בתוך כשלוש שנים.

המודל שלו מתייחס לגיוס של 30% מהחרדים, שכן לפי הנתונים של **מוסד שמואל נאמן** בטכניון כ-30% מתלמידי הכוללים והישיבות הביעו נכונות להתגייס אם יובטח להם לקבל מסגרת מתאימה, ובשנים שלאחר מכן עוד כ-35% יהיו מוכנים להתגייס אם יתברר שצה"ל אינו מתכוון לפגוע בדתינותם. עם זאת, החישוב לא כולל את ההשקעה של צה"ל בהכשרה המקצועית של החרדים.

לפי נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה לשנת 2012, מספר תלמידי הישיבה שמתחת לגיל 19 בישראל עומד על 20,924 בישיבה גבוהה ו-1,511 בכולל. מספר התלמידים בגילאי 20–24 עומד על 17,413 בישיבה גבוהה ו-18,573 בכולל. בסך הכל, מספר תלמידי הישיבה העליונה בכל הגילאים עומד על 41,817 שמתוכם כ-7,697 תושבי חו"ל, ואילו בכולל ישנם 87,740 תלמידים שמתוכם 6,619 תושבי חו"ל. זטקובצקי חישב לפי נתוני הלמ"ס כי 8,000 חרדים, המהווים 30% מהאברכים בכולל מתחת לגיל 26 המתגוררים בישראל, יכולים להתגייס לשח"ר.

ממחקר שערך יצחק גרין מתוכנית ג'וינט תב"ת עולה כי כ-90% מבוגרי שח"ר ממשיכים לשוק העבודה, לעומת 45% מהחרדים שעובדים כיום. בנוסף, לפי דו"ח הוועדה הבין משרדית שבחנה את התמיכה התקציבית באברכי כולל מדצמבר 2010 עולה כי מספר המשפחות המהוות פוטנציאל לגיוס לשח"ר עומד על כ-10,000 משפחות בהן שני בני הזוג אינם עובדים ועוד 71,125 משפחות בהן רק הבעל אינו עובד.

זטקובצקי לקח את כל הנתונים הללו - 8,000 אברכים שיכולים להתגייס לשח"ר, ש-90% מהם ממשיכים לשוק העבודה, בנוסף לאחוז המשפחות בהן האישה עובדת לעומת אלה בהן האישה אינה עובדת - והגיע למסקנה כי תועלת המדינה מגיוס חרדים לשח"ר עומדת על כ-67 מיליון שקל בחישוב שנתי לכלל המתגייסים, וכ-335 מיליון שקל בחמש שנים.

כדי לחשב את העלות למדינה, **זטקובצקי** מניח שעלות השירות של חיילי שח"ר כוללת למעשה רק את התשלומים שהמדינה משלמת לחייל במסלול כזה. התשלום שהוא מניח עומד בממוצע על 3,200 שקל לחודש בין אם האישה עובדת ובין אם לאו. מנגד, החיסכון למדינה (הבטחת הכנסה, מלגת כולל וכו') במקרה שאשתו של החייל החרדי אינה עובדת עומד על 2,376 שקל לחודש, ואם האישה עובדת החיסכון הוא 1,436 שקל לחודש. כלומר, ההוצאה של המדינה על משפחה של חייל חרדי לחודש -ההפרש בין התשלום לחיסכון - עומד על 824 שקל לחודש אם האישה עובדת ו-1,764 שקל אם האישה אינה עובדת.

המדינה צריכה להשקיע בין 105 ל-226 מיליון שקל

ההפרש בין התשלומים לחיסכון על משפחתו של חייל חרדי המשרת שירות מלא של 16 חודשים עומד בסך הכל על 13,184 שקל במקרים שבהם אשת החייל אינה עובדת, או 28,224 שקל במקרים שבהם אשת החייל עובדת. אם מכפילים זאת ב-8,000 חיילים חרדים המשרתים שירות מלא, עולה כי ההשקעה של המדינה תעמוד על בין 105 ל-226 מיליון שקל.

זטקובצקי לוקח בחשבון שב-78% מהמשפחות האשה עובדת, ומכך מגיע למסקנה כי כאשר התועלת למדינה עומדת על 67 מיליון שקל בשנה צריכים רק שלוש שנים בממוצע על מנת לקזז את העלות אל מול התועלת.